

Сертификаттау курсының бағдарламасы

Бағдарламаның паспорты

Білім беру бағдарламасын әзірлеушінің білім және ғылым ұйымының атауы	КЕАҚ «С. Д. Асфендияров атындағы Қазақ ұлттық медицина университеті» 26.05.2023ж. № АА 0244 ИА Куәлігі
Қосымша білім беру түрі (<i>біліктілікті арттыру/сертификаттау курсы/формальды емес білім беру шарасы</i>)	Сертификаттау курсы
Бағдарлама атауы	Балалар ревматологиясы
Мамандықтың және (немесе) маманданудың атауы (<i>мамандықтар мен маманданулар номенклатурасына сәйкес</i>)	Мамандықтар: Педиатрия Педиатрия (неонатология). Педиатриялық бейін (Педиатрия, Неонатология, Кардиология балалардың, Пульмонология балалардың, Гастроэнтерология балалардың, Нефрология балалардың, Эндокринология балалардың, Фтизиатрия балалардың) Мамандандыру: Балалар ревматологиясы
Білім беру бағдарламасының деңгейі (<i>базалық, орта, жоғары, мамандандырылған</i>)	Базалық
СБШ бойынша біліктілік деңгейі	7
Білім беру бағдарламасының алдыңғы деңгейіне қойылатын талаптар	Педиатрия. Педиатрия (неонатология). Педиатриялық бейін (Педиатрия, Неонатология, Кардиология балалардың, Пульмонология балалардың, Гастроэнтерология балалардың, Нефрология балалардың, Эндокринология балалардың, Фтизиатрия балалардың)
Бағдарламаның ұзақтығы кредитпен (сағатпен)	30 кредит (900ак. сағат)
Оқыту тілі	Қазақ тілінде, орыс тілінде
Өткізу орны	Кафедраның клиникалық базасы
Оқыту форматы	Күндізгі, қашықтықтан білім беру технологияларын қолдана отырып күндізгі бөлім,
Мамандандыру бойынша берілетін біліктілік (<i>сертификаттау курсы</i>)	Балалар ревматолог дәрігері
Оқуды аяқтағаннан кейінгі құжат (<i>сертификаттық курс туралы куәлік, біліктілікті арттыру туралы куәлік</i>)	Қосымшасы бар сертификаттық курс туралы куәлік (транскрипт)
Сараптама ұйымының толық атауы	ОӘБ «Денсаулық сақтау» дайындау бағыты бойынша, Педиатриялық профиль бағдарламаларының ЖБТ, «Балалар ревматология» комитеті 20.05.2025ж. № 8 хаттама
Сараптамалық қорытындыны жасау күні	26.04.2025 ж.
Сараптама қорытындысының қолданылу мерзімі	3 жыл

Сертификаттау курсының бағдарламасын әзірлеуге арналған нормативтік сілтеме:

1. «Денсаулық сақтау саласындағы мамандарды қосымша және бейресми білім беру қағидаларын, денсаулық сақтау саласындағы қосымша және бейресми білім беру жөніндегі білім беру бағдарламаларын іске асыратын ұйымдарға қойылатын біліктілік талаптарын, сондай-ақ денсаулық сақтау саласындағы мамандардың оқу нәтижелерін тану қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 21 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-303/2020 бұйрығы.
2. «Денсаулық сақтау саласындағы мамандарды аттестаттауға жататын мамандықтар мен мамандықтардың тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 30 қарашадағы № ҚР ДСМ-218/2020 бұйрығы.
3. «Денсаулық сақтау саласындағы кәсіптік стандарттарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2024 жылғы 25 қаңтардағы № 46 бұйрығы.
4. «Қазақстан Республикасында ревматологиялық көмек көрсетуді ұйымдастыру стандартын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 45 бұйрығымен.

Әзірлеушілер туралы мәліметтер

Лауазымы	Т.А.Ә.	Байланыстар: E.mail
Әзірленді		
«С.Д.Асфендияров атындағы ҚазҰМУ» КЕАҚ Н.А.Барлыбаева атындағы балалар аурулары кафедрасының доценті, м.ғ.к., «Қазақстан ревматологтарының тәуелсіз қоғамы» ҚБ төрағасының орынбасары, дәрігер - балалар ревматологы	Ахенбекова А.Ж	akhen-ai@mail.ru
«Семей медицина университеті» КЕАҚ ревматология және жұқпалы емес аурулар кафедрасының доценті, м. ғ. к., балалар ревматологы	Рымбаева Т.Х.	t_rymbaeva@mail.ru
ҚРМУ балалар жұқпалы аурулары курсы бар педиатрия кафедрасының аға оқытушысы, доцент, м. ғ. к., балалар ревматологы	Хитуова Л.К	khituovalk@mail.ru
«Педиатрия және балалар хирургиясы ғылыми орталығы» АҚ жалпы педиатрия бөлімшесінің меңгерушісі	Ержанова Г.Е.	fortune_9@mail.ru
№2 БҚКА кардиоревматология бөлімінің меңгерушісі	Сатылганова З.С.	zemfiracc@mail.ru
«С.Д.Асфендияров атындағы ҚазҰМУ» КЕАҚ ревматология кафедрасының меңгерушісі, м.ғ.к., доцент, ревматолог, оның ішінде балалар ревматологы	Дильманова Д.С.	<a href="mailto:dilmanova.d@kaznm
u.kz">dilmanova.d@kaznm u.kz
«С.Д.Асфендияров атындағы ҚазҰМУ» КЕАҚ Н.А.Барлыбаева атындағы балалар аурулары кафедрасының ассистенті, м.ғ.м. ревматолог дәрігер	Оналбаева Б.Ж.	<a href="mailto:on.baglan@yandex.k
z">on.baglan@yandex.k z

СК ББ бағдарламасы «С.Д.Асфендияров атындағы ҚазҰМУ» КЕАҚ Н.А.Барлыбаева атындағы балалар аурулары кафедрасының отырысында бекітілді.

Лауазымы, жұмыс орны, атағы (болған жағдайда)	Т.А.Ә	Күні, хаттама №
«С.Д.Асфендияров атындағы ҚазҰМУ» КЕАҚ Н.А.Барлыбаева атындағы балалар аурулары кафедрасының меңгерушісі, м.ғ.д,	Ташенова Г.Т.	28.03.2025 ж. №10 хаттама

СК ББ бағдарламасы ОӘБ «Денсаулық сақтау» дайындау бағыты бойынша, Педиатриялық профиль бағдарламаларының ЖБТ, «Балалар ревматологиясы» комитетінің отырысында талқыланды

Лауазымы, жұмыс орны, атағы (бар болса)	Аты-жөні	Күні, хаттама №
Төраға: С.Д.Асфендияров атындағы «ҚазҰМУ» КЕАҚ балалар жұқпалы аурулары кафедрасының меңгерушісі, м.ғ.д.	Катарбаев А. К.	20.05.2025 ж. № 8 хаттама

СК ББ бағдарламасы, сараптама актісі және талқылау хаттамасы қоса беріледі.

СК ББ бағдарламасы «Денсаулық сақтау» даярлау бағыты бойынша ОӘБ 2025 жылғы 00 _____ отырысында мақұлданды, № 00 хаттама (СК ББ жобасы ОӘБ сайтында, АЖ каталогында орналастырылған).

Сертификаттау курсы бағдарламасының паспорты

Бағдарламаның мақсаты:

Бағдарлама дәлелді медицина мен дербестендірілген тәсіл негізінде амбулаториялық және стационарлық деңгейде балалардағы ревматологиялық аурулары бар науқастарға білікті мамандандырылған медициналық көмек көрсету құзыретіне ие балалар ревматолог дәрігерін даярлауға бағытталған.

Бағдарламаның қысқаша сипаттамасы:

Бағдарлама балалық шақтағы ревматикалық ауруларды диагностикалау, емдеу және оңалтудың теориялық білімдері мен практикалық дағдыларын тереңдетіп оқытуға бағытталған. Оқыту барысында ревматикалық аурулардың иммунопатогенезі туралы алынған терең білім негізінде даму дағдылары қалыптастырылады халықаралық ұсынымдарға сәйкес дербестендірілген нысаналы базистік терапия (оның ішінде гендік-инженерлік биологиялық терапия); халықаралық критерийлерді қолдана отырып, терапияның қауіпсіздігі мен тиімділігіне мониторинг жүргізу; аутоқабыну ауруларды ерте диагностикалау. Бағдарлама аясында студенттер балалардағы ревматикалық аурулардың ерте диагностикасы, ауырлық дәрежесін бағалау, ағымының болжамы және мүгедектікті азайту және пациенттердің өмір сүру сапасын жақсарту мақсатында уақтылы патогенетикалық терапияны тағайындау дағдыларын меңгереді.

Бағдарлама "балалар ревматологиясы" мамандануы бойынша қосымша кәсіби білімді, білік және дағдыларды қалыптастыруға бағытталған міндетті компоненттің модульдерін, сондай-ақ педиатрлар, ревматологтар (ересектер) мамандары үшін таңдау компонентінің модулін қамтиды.

Бағдарламаның негізгі элементтерін үйлестіру:

№/п	Оқыту нәтижесі	Бағалау әдісі	Оқыту әдісі
1	Балалық шақтағы ревматикалық науқасты клиникалық, зертханалық-аспаптық тексеру дағдыларын кәсіби меңгергендігін көрсетеді.	Тікелей бақылау, DOPS	Дәріс, практикалық сабақ, пациенттердің курациясы, пациенттерді клиникалық тексеру, консилиум Жағдайларды талдау (CS - case-study), шағын топтарда жұмыс істеу
2	Балаларға ревматологиялық көмек көрсетудің барлық деңгейлерінде дәлелді медицина негізінде клиникалық диагнозды тұжырымдауға, емдеу жоспарын тағайындауға және оның тиімділігін бағалауға қабілетті	CbD	Семинар, практикалық сабақ, CBL Жағдайларды талдау (CS - case-study), шағын топтарда жұмыс істеу
3	Балалар мен жасөспірімдерде ревматикалық ауруларды динамикалық бақылау, медициналық оңалту және алдын алу қағидаттарын меңгерген	CbD Диспансерлік бақылау картасын толтыруды бағалау	Дәріс, практикалық сабақ, оңалту бағдарламалары
4	Пациентпен сенімді қарым-қатынас орнатады, жеке тәсіл табады, пациенттермен және олардың отбасы мүшелерімен жұмыс істеу дағдыларына ие; мақсатқа жету үшін көпсалалы топта жұмыс істей білу	Қарым-қатынас дағдылары, MSF, CS	Тренинг / рөлдік ойын / іскерлік ойын

№/п	Оқыту нәтижесі	Бағалау әдісі	Оқыту әдісі
5	Аналитикалық және сыни ойлау дағдыларын меңгерген, балалар жасындағы ревматикалық ауруларды диагностикалау мен емдеуде инновациялық технологияларды дербес меңгереді және енгізеді	CbD Презентацияны бағалау, эссе	Халықаралық ұсыныстар мен ғылыми жарияланымдарды зерттеу/ Дөңгелек үстел/ семинар
6	Медициналық көмек көрсетудің қолданыстағы стандарттарына және клиникалық ұсынымдарға (диагностика және емдеу хаттамаларына) сәйкес балалық шақтағы пациенттерде фармакотерапияның, инвазивті және инвазивті емес манипуляциялардың	PS	Дәріс ҚР ДСМ НҚА CBL

Сертификаттау курсының бағдарламасын іске асыру жоспары

№	Тақырыптың/бөлімнің/ пәннің атауы	Сағат көлемі					Тапсырма
		дәріс	семинар	тренинг	ПС	ТӨЖ	
1.	1 Модулі. «Балалар ревматологиясындағы иммунопатология және фармакотерапия негіздері» модулі	6	16	14	27	27	90 сағат
1.1	Балалардағы ревматикалық аурулардың иммунопатологиясы.	2	4	2	9	5	Иммундық жүйені иммунологиялық қадағалаудың негізгі механизмдерін, Т және В лимфоциттерінің, комплемент жүйесінің жасушаларының, иммуноглобулиндердің, цитокиндердің және басқа да биологиялық белсенді заттар мен жасушалардың қалыпты жағдайда және балалардағы ревматикалық патологияда, сонымен қатар туа біткен иммундық бұзылыстарда иммундық жауап берудегі рөлін сипаттаңыз.
1.2	Ревматологиядағы иммунологиялық зерттеу әдістері	2	6	6	9	10	Заманауи иммунологиялық диагностикалық технологияларды білу негізінде ревматикалық науқастың иммунологиялық

							профилін зерттеу алгоритмін әзірлеу; иммунитеттің жасушалық және гуморальдық байланыстарының көрсеткіштерін түсіндіру; халықаралық диагностикалық стандарттарға сәйкес ревматикалық диагнозды верификациалау (анықтау), аурудың белсенділігін бағалау
1.3	Дәлелді медицина негізінде балалардағы ревматологиялық аурулардың фармакотерапиясы. Патогенетикалық тәсілдер. Жас ерекшеліктері. БМАРП биологиялық емес және гендік-инженерлік, янус киназасының ингибиторлары. Орфандық препараттар. Тиімділік пен қауіпсіздікті бақылау. Нормативтік құжаттар.	2	6	6	9	12	Балалар ревматологиясындағы әртүрлі фармакотерапиялық топтардың (әсер ету механизмі, фармакодинамикасы, тиімділігі, қауіпсіздігі, жас ерекшеліктері), дәлелді медицинаның, ҚР дәрілік формулярының және ҚР-дағы балаларды ревматизмге қарсы препараттармен қамтамасыз ету жөніндегі НҚА-ның іс-әрекетін білу негізінде үйлесімділікті ескере отырып, терапия алгоритмін әзірлеу. Тиімділігін, жағымсыз әсерлерін тіркеу алгоритмін, ГИБТ иммуногенділігін бағалай отырып, ревматизмге қарсы терапияның мониторингін жүргізу.
2.	2 Модулі. Балалар артрологиясы	10	43	43	72	72	240 сағат
2.1	Балалардағы тірек-қимыл аппаратының зақымдануын диагностикалау әдістері	1	4	6	8	8	pGALS жүйесі бойынша тірек-қимыл жүйесінің функционалдық қабілетін бағалау, зақымданған және белсенді буындардың санын есептей отырып, клиникалық тексеру жүргізу, тексеру алгоритмін әзірлеу; тірек-қимыл аппаратының сәулелік визуализация мәліметтерін(рентгенограф
2.2	Балалардағы тірек-қимыл аппаратын сәулелік бейнелеу негіздері	2	4	8	2	2	
2.2	Ювенильді идиопатиялық артрит.	2	8	6	18	18	

	Жіктеу критерийлері. Патогенез. Клиника. Буыннан тыс көріністер. Жаңа терапиялық стратегиялар.						ия, УДЗ, КТ, МРТ) интерпретациялау, зертханалық зерттеу мәліметтерін түсіндіру; Халықаралық жіктеу критерийлері мен ұсынымдарына (ГИБТ-ті қоса алғанда) сәйкес клиникалық диагноз қою және емдеуді тағайындау; ACR pedi және аурудың белсенді емес /ремиссия С сатысының критерийлері бойынша ревматикалық ауруларға қарсы терапияның тиімділігін бағалауды жүргізу. Wallace et al., 2011, 71 буындағы аурудың белсенділік индексі Juvenile Arthritis Disease Activity Score (JADAS71); буын ішіне енгізу техникасын меңгеру ,ревматикалық емес артритпен және артропатиямен (Элерс-Данлос синдромы, Марфан синдромы, Мукополисахаридоздар және басқада жинақталған аурулармен) дифференциация жүргізу; Криопиринмен ассоциирленген мерзімді синдромдардың, Отбасылық Жерорта қызбасының клиникалық және зертханалық критерийлерін айқындау, ХРМО және т.б.; ревматикалық аурулары бар науқастармен және олардың ата-аналары үшін мектепте сабақ әзірлеу және өткізу.
2.3	Ювенильді спондилоартрит. Диагностика критерийлері. Аксиальлық зақымданудың клиникалық диагностикасы. Сәулелік диагностика.	2	8	6	18	18	
2.4	Инфекциямен байланысты артрит.		2	2	6	4	
2.5	Остеопороз. Себептері. Жіктеу. Диагностикалық критерийлер. Терапия және алдын алу алгоритмі.	1	4	3	6	5	
2.6	Ревматикалық емес аурулардағы артропатиялар. Дәнекер тінінің дисплазиясы. Жинақтау аурулары. Мукополисахаридоз кезіндегі артропатиялар. Сүйек-шеміршек жүйесінің туа біткен аурулары (остеохондродисплазия, прогрессивті оссификациялаушы фибродисплазия, артрогрипоз, гипофсфатазия және т.б.).	1	7	6	6	9	
2.7	Балалардағы аутоқабынулы аурулар мен синдромдар. Патогенез. Жіктеу. Емхана. Диагностика алгоритмі. Терапевтік стратегиялар.	1	6	6	8	8	
3.	3 Модулі. «Балалардағы ревматикалық қызба»	4	10	10	18	18	60 сағат

3.1	Балалардағы жедел ревматикалық қызба. Диагностика мен емдеудің заманауи аспектілері.	2	5	5	9	9	Жедел ревматикалық қызба кардитпен, ревматикалық хореямен көрініс бергенде қазіргі ағымын диагностикалау критерийінің диагностикалық мәнін анықтаңыз; зертханалық мәліметтерді түсіндіре отырып, науқастарда БГСА-ны растау критерийлерін сипаттаңыз; ЭКГ және ЭхоКГ талдауын жүргізу, Жедел ревматикалық қызба мен ревматикалық емес кардиттермен, коллагенопатиялармен, инфекциялық эндокардитпен, неврологиялық патологиямен (туа пайда болған және жүре пайда НБА, энцефалитпен және ТАА-мен) дифференциалды диагностикасын жүргізіңіз; ЭНМГ-ны интерпретациялау; ЖРҚ-ны стационарлық және амбулаториялық деңгейде жүргізу тактикасын (диспансерлік бақылау және екіншілік профилактикасы) әзірлеу.
3.2	Балалардағы ревматикалық жүрек ақаулары.	2	5	5	9	9	
4.	4 Модулі. «Балалардағы дәнекер тіннің жүйелі аурулары»	6	40	38	64	62	210 сағат
4.1	Балалардағы жүйелі қызыл жегі. Патогенез. Диагностикалық критерийлер, ауру белсенділігі. Лупус дағдарысы. Терапиясы.	2	10	10	14	14	Науқаста анықталған клиникалық симптомды комплекстердің негізінде критерийлерге сәйкес ДТЖА-ң (ЖҚЖ, ювенильді дерматомиозит, ювенильді склеродермия, Антифосфолипидті синдром, Шегрен ауруы) диагностикасын жүргізіңіз; науқастың иммунологиялық профиліне интерпретация жүргізіңіз; ЖҚЖ-гі кезінде SLICC / ACR бойынша зақымдану индексін анықтаңыз; ЭНМГ, КТ,
4.2	Балалардағы антифосфолипидтік синдром. Патогенез. Бастапқы және қайталама. Тромбоздық және тромбоздық емес клиникалық көріністер. Апатты БФС. Диагностика.	2	4	4	8	8	

	Антикоагулянттық терапия. Алдын алу.						МРТ, капилляроскопия, сиалогграфия, Ширмер сынамасын бағалаңыз; гемостазиограмманы және тромбоз қаупін бағалаңыз; емдеу тактикасы мен ГИБТ-ға көрсеткіштерін анықтаңыз; аурудың белсенділігін бағалаңыз, болжам жасаңыз және диспансерлік бақылау және оңалту (реабилитация) бағдарламасын жасаңыз
4.3	Ювенильді склеродермия. Патогенез. Жіктеу. Диагностика критерийлері. Өкпенің интерстициальды ауруы. Терапевтік стратегиялар.	1	8	8	12	12	
4.4	Ювенильді дерматополимиозит. Қабыну миопатиялары. Патогенез. Жіктеу. Тексеру және емдеу менеджменті. Дифференциалды диагностика.	1	6	6	12	12	
4.5	Балалардағы дәнекер тінінің аралас аурулары. Клиникалық нұсқалар. Дифференциалды диагностика. Терапиядағы жекелендірілген тәсілі.		8	8	10	10	
4.6	Балалардағы Шегрен синдромы. Патогенез. Балалардағы клиникалық ағымның ерекшеліктері. Бастапқы Шегрен синдромының диагностикалық критерийлері. Зерттеу алгоритмдері. Функционалдық сынақтар. Терапиясы.		4	2	8	6	
5.	5 Модулі. Балалық шақтағы жүйелі васкулиттің заманауи тұжырымдамалары: жіктелуі, диагностикасы, терапия принциптері.	8	34	18	45	45	150 сағат
5.1	Балалардағы шырышты-тері лимфонодулярлық синдромы (Кавасаки синдромы/ауру)	1	4	2	5	6	Балалардағы жүйелік васкулиттердің қазіргі классификациясына сипаттама беріңіз (EULAR /PreS), патоморфология және этиология; Вегенер

5.2	Спецификалық емес аортоартерит (Такаясу ауруы). Жіктеу. Клиникалық-анатомиялық нұсқалар. Диагностика және емдеу әдістері.	1	3	2	6	5	Грануломатозының диагностикалық критерийлерін сипаттаңыз, Наа, түйінді периартериит және т. б.; Бехчет; иммунологиялық зерттеулерді түсіндіріңіз (ANCA, АТ кардиолипінге, АFN); Наа белсенділік индексін анықтаңыз және тамырлы патологиялық синдромдардың деректерін түсіндіріңіз (ультрадыбыстық режимде Доплер, ангиография, МСКТ) және эндоваскулярлық кардиохирургияға көрсетілімдер; антикоагулянттық, ревматизмге қарсы терапияны (ГИБТ-ті қоса алғанда) жүргізу тактикасын және оңалту бағдарламасын әзірлеңіз
5.3	Түйінді полиартериит. Клиника. Диагностика. Емдеу. Асқынулар.	1	6	3	11	11	
5.4	Жалғыз орган тамырларының зақымдануымен васкулит. Оқшауланған аортит. Орталық жүйке жүйесінің біріншілік васкулиті (ОЖЖ). Клиника. Диагностика. Терапиясы.	1	3	2	5	6	
5.5	АНЦА -ассоциирленген васкулиттер. Полангиитпен гранулематоз. Полангиитпен эозинофильді гранулематоз. Микроскопиялық полиангиит. Диагностикалық критерийлер. Емдеу. Асқынулар.	1	4	2	4	3	
5.6	IgA васкулиті. Этиология. Патогенез. Клиникалық және диагностикалық тәсілдер. Басқару.	1	4	2	6	5	
5.7	Балалардағы саркоидоз. Полиангиитпен эозинофильді гранулематоз. Клиникалық диагностикалық критерийлер. Тері лейкоцитопластикалық ангиит. Тері артерииті.	1	4	2	3	4	
5.8	Бехчет ауруы. Балалардағы клиникалық	1	6	3	5	5	

	көріністердің ерекшеліктері. Жүйелік және буыннан тыс көріністер. Терапиядағы жекелендірілген тәсілі.						
6.	6 Модулі. Жұқпалы және жұқпалы емес аурулардың ревматикалық көріністері	4	10	10	18	18	60 сағат
6.1	Макрофагтарды белсендіру синдромы. Этиологиясы, жіктелуі. Патогенезі. САМ ревматикалық аурулармен байланысты диагностикалық критерийлер және басқару алгоритмі. Терапиясы.	1	4	4	6	6	Ревматикалық инфекция маскалары (онкопатология)бар науқастарды диагностикалық іздеу алгоритмін және емдеу тактикасын жасаңыз; Макрофагты активтендіру синдромының халықаралық диагностикалық (зертханалық және клиникалық) критерийлерін, дифференциалды диагностиканы сипаттаңыз; САМ/МАС жедел медициналық жәрдем бағдарламасын анықтаңыз. Миелограмма, иммунограмма, КТ, биопсия материалының гистологиясы, МРТ интерпретациялаңыз. Талдау жүргізу; тексеру алгоритмін, емдеуді, науқастың жүру жолын әзірлеу; көп салалы командадағы жұмысты көрсетіңіз.
6.2	Инфекциялық патологиядағы иммунопатологиялық синдромдары.	1	2	4	6	6	
6.3	Панникулиттер. Түйінді эритема.	1	2	2	6	6	
6.4	Онкогематологиялық патологиядағы ревматикалық көріністері	1	2				
7.	7 Модулі. Балалардағы ревматикалық аурулардың ауыр жағдайларын қарқынды емдеу.	8	20	8	27	27	90 сағат
7.1	Балалардағы ревматикалық аурулардың ауыр жағдайлары. Патогенезі. Клиникасы. Диагностикасы.	2	10	4	13	13	Ревматикалық патологиясы бар науқастың жағдайының ауырлығын бағалаңыз; шұғыл емдеу - диагностикалық іс-шараларды тағайындаумен триаж-сұрыптау жүргізіңіз;

7.2	Балалардағы ревматикалық аурулардың қарқынды терапиясындағы экстракорпоралды терапия, биологиялық БМАРП әдістерін қолдану негіздері	2	10	4	14	14	жедел жүрек-өкпе жеткіліксіздігінің, ОЖЖ зақымдануының, тромбоздың және геморрагиялық синдромның, аутоиммунды дағдарыстың анықталған симптомдық кешендері негізінде тәуекелдерді бағалауды жүргізіңіз; жетекші патологиялық синдромдарды, аурудың белсенділігін және ықтимал асқынуларды ескере отырып, пациентті басқару тактикасын әзірлеңіз; Экстракорпоральды емдеу әдістерін қосу үшін көрсеткіштерді анықтаңыз., биологиялық БМАРП. Ревматикалық патологиясы бар пациентке ГИБТ көрсеткіштері мен қарсы көрсеткіштерін анықтаңыз, терапия басталғанға дейін және одан кейін тексеру және басқару алгоритмін, тиімділік пен қауіпсіздікті бақылаудың клиникалық және зертханалық көрсеткіштерін (соның ішінде туберкулезге қарсы қауіпсіздік) жасаңыз; ревматикалық (аутоқабынулық) ауруы бар науқасты клиникалық тексеруден өткізіңіз, халықаралық нұсқауларға сәйкес ГИБТ тағайындау және есептеу.
	Барлығы :	44	175	141	271	269	
	Қорытынды:	900 сағат					

Тыңдаушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Бақылау түрі	Бағалау әдістері
Ағымдағы	Оқушылардың тапсырмаларын бағалау
Аралық бақылау (қажет болса)	Әрбір модуль/бөлім/дисциплина бойынша білім мен дағдыны бағалау. Қорытынды аттестаттауға рұқсат алу.
Қорытынды**	Бірінші кезең – тест сұрақтары арқылы автоматтандырылған компьютерлік тестілеу арқылы мәлімделген мамандық бойынша білімді бағалау. Екінші кезең – автоматтандырылған компьютерлік тестілеу арқылы клиникалық жағдайды шешудегі практикалық дағдыларды бағалау.

Тыңдаушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың баллдық-рейтингтік әріптік жүйесі

Әріптік жүйе бойынша бағалау	Сандық эквивалентті бағалау	Бағаның пайыздық мөлшері	Дәстүрлі жүйе бойынша бағалау
A	4,0	95-100	Үздік
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	Жаксы
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	Қанағаттанарлық
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	
D	1,0	50-54	
FX	0,5	25-49	Қанағаттанарлықсыз
F	0	0-49	

Ұсынылатын әдебиеттер:

Негізгі:

1. Руководство по педиатрии.Т.12. Ревматология детского возраста.//М.М.Костик, Д.О.Иванов, М.Ф.Дубко и др.-СПб.:СПБГПМУ,2024.-504с.
2. Баранов А.А., Алексеева Е.И. Клинические рекомендации для педиатров. Детская ревматология. Ревматические болезни у детей. — М.: Союз педиатров России, 2016. – 144 с.
3. Детская ревматология: атлас/под редакцией А.А.Барановой, Е.И.Алексеевой, 2-е изд, - Москва, ПедиатрЪ, 2015.-384 с.
4. Суставной синдром при ювенильных артритах. Под редакцией Хабижанова Б.Х., учебно-методическое пособие. Алматы, 2016г.
5. Рымбаева Т.Х. Ревматические заболевания детского возраста: клиника, диагностика, лечение.монография.- Караганда.ТОО “Medet Group”,2024.-260с.
6. Petty RE, Laxer RM, Wedderburn LR. Chapter 15 – Juvenile idiopathic arthritis. In: Petty RE, Laxer RM, Lindsley CB, Wedderburn LR, editors. Textbook of pediatric rheumatology. 7th ed. Philadelphia: W.B. Saunders; 2016. p. 188–204.e6. Cimaz R, Biggioggero M. Osteoporosis. Curr Rheumatol Rep. 2001;3:365–70.
7. Pediatric Rheumatology in Clinical Practice. Ronald M. Laxer, David D. Sherry, Philip J. Hashkes. Springer-Verlag London 2016. DOI <https://doi.org/10.1007/978-3-319-13099-6>
8. Rheumatology, 2-Volume Set. Marc C.Hochberg;Ellen M.Gravalesse;Allan J. Silman;Josef S.Smolen;Micheal E. Weinblatt;Micheal H. Weisman. Дата издания: 22 марта 2018 г. 2048 pages. https://www.amazon.com/Rheumatology-Set-Marc-Hochberg-MACP/dp/0702068659/ref=zg_bs_689767011_30/130-6501882-0347354?pd_rd_i=0702068659&psc=1
9. Геппе, Лыскина, Подчерняева: Руководство по детской ревматологии (+CD) 720 стр. <https://www.labirint.ru/books/297048/>
10. Textbook of pediatric rheumatology, 2020 Ross E Petty, Ronald Laxer, Carol Lindsley, Lucy Wedderburn, Robert Fuhlbrigge, Elizabeth Mellins. 786 pages.

Қосымша:

1. Неотложная педиатрия: Национальное руководство/Блохин Б.М. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2017 г., 832 с.
2. Beverley Almeida, Megan Baker, Despina Eleftheriou, Muthana Al-Obaidi. Juvenile dermatomyositis. *Pediatrics and Child Health*. 2015;25(Issue 12):567-573.
3. Textbook of Pediatric Rheumatology, 8th Edition. Ross E. Petty & Ronald M. Laxer & Carol B Lindsley & Lucy Wedderburn & Robert C Fuhlbrigge & Elizabeth D. Mellins. 2021
4. Bhalla D, Jana M, Bagri N. Radiographs in Pediatric Rheumatology: Where Do We Stand? *Indian J Radiol Imaging*. 2024 Aug 26;35(1):99-108. doi: 10.1055/s-0044-1789232. PMID: 39697497; PMCID: PMC11651862.
5. Skills in Rheumatology [Internet]. Chapter 5 Radiology in Rheumatology
6. Nizar Al Nakshabandi, Ehab Joharji, and Hadeel El-Haddad. Singapore: Springer; 2021. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK585743/>
7. A RESIDENT'S GUIDE TO PEDIATRIC RHEUMATOLOGY 5th. Revised Edition - 2023
8. Auto-Inflammatory Syndromes. Pathophysiology, Diagnosis, and Management. Editors Petros Efthimiou. Springer Nature Switzerland AG 2019. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-96929-9>

Интернет ресурстар:

<https://www.rheumatology.org/>
<https://www.eular.org/index.cfm>
<https://www.jrheum.org/>
<https://www.qcr.org.kz/>
<https://rheuma.kz/>
<https://aspirre-russia.ru/>
<https://rheumatolog.su/>
<http://www.pmmonline.org>
<https://www.printo.it/projects/ongoing/31>
<https://rcrz.kz/> **клиникалық** протоколдар/балалар ревматологиясы бөлімі

Білім беру ресурстарына қойылатын талаптар

1. Білім беру бағдарламасы (ӨБҚ);
2. Кадрлық қамтамасыз етуге қойылатын біліктілік талаптары (Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 21 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-303/2020 бұйрығы);
3. Клиникалық базаның болуы (Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 21 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-304/2020 бұйрығы).

Материалдық-техникалық қамтамасыз ету және жабдықтар:

1. Клиникалық базалардағы оқу аудиториялары;

2. Техникалық құралдар: мультимедиялық қондырғы, ноутбуктер және (немесе) компьютерлер, флипчарт, маркерлер, сандық немесе қағаз тасығыштардағы тыңдаушыларға арналған үлестірме материал;
3. Дербес компьютер, Оқу материалдары бар электрондық тасымалдағыштар;
4. Интернет желісіне, білім беру мазмұнына, электрондық платформаларға қол жеткізу - Zoom, Skype, Classroom, Moodle т. б. ;
5. Әртүрлі зерттеу түрлерін жүргізуге арналған манекендермен, тренажерлармен және т. б. жабдықталған симуляциялық орталықтың болуы.
6. Клиникалық базада сәулелік диагностика бөлімшесінің болуы: рентген аппараты, КТ, МРТ, УДЗ аппараты;
7. Электрокардиограф;
8. Клиникалық зертхана

Қолданылатын қысқартулар мен терминдер

CBD (Casebased Discussion) – клиникалық жағдайды талқылау

CS (case study) - жағдайларды талдау

DOPS (Direct Observation of Procedural Skills)

MSF (Multi-Source Feedback) – кері байланыс

PA (Peer Assessment) – әріптестерді бағалау

PS (Patient Surve) - пациентті тексеру

CBL-(cased - based learning) - жағдайға негізделген оқыту

МРТ-магнитті-резонансты томография

КТ-компьютерлік томография

УДД - Ультрадыбыстық диагностика

ЭхоКГ-эхокардиография

ЭКГ-электрокардиограмма

ЭНМГ - электронейромиография

ДТЖА-дәнекер тінінің жүйелік аурулары

СЕҚА - спецификалық емес қолқа артериті

ЮИА- ювенильді идиопатиялық артрит

MAS/SAM - макрофагты белсендіру синдромы

ГИБТ - гендік-инженерлік биологиялық терапия

АӨАРП - ауруды өзгертетін антиревматикалық препараттар

ЖРҚ - жедел ревматикалық қызба

ЖБА - жүйке-бұлшықет аурулары

ТҚАА - тұқым қуалайтын алмасу аурулары

АҚА - аутоқабунылық аурулар

БЖЗ - бүйректің жедел зақымдануы

СБА - созылмалы бүйрек ауруы

Қорытынды бақылауға дайындалуға арналған сұрақтар:

1. Туа біткен және бейімделгіш иммунитет.
2. Иммундық Құзыретті жасушалар. Ағзадағы иммундық Құзыретті жасушалар қандай функцияларды орындайды?
3. Балалардағы ревматикалық аурулардың иммундық механизмдері: ревматикалық аурулардың дамуында иммундық жүйенің әртүрлі компоненттері қалай өзара әрекеттеседі?

4. Цитокиндер. Олардың ревматикалық аурулардың патогенезіндегі рөлі.
5. Балалардағы ревматикалық аурулардың генетикалық аспектілері: генетикалық мутациялар мен тұқым қуалайтын факторлар ревматикалық аурулардың дамуына қалай әсер етеді?
6. Балалардағы ревматикалық аурулардың патогенезіндегі микробиоманың рөлі: ішек микробиомасындағы өзгерістер ревматикалық аурулардың дамуына қалай ықпал етуі мүмкін?
7. Балалардағы ревматикалық аурулардың психоәлеуметтік аспектілері: созылмалы аурулар балалардың психикалық денсаулығы мен әлеуметтік бейімделуіне қалай әсер етеді?
8. Балалық шақтағы ревматикалық аурулардың зертханалық диагностикасы.
9. Науқастың иммунологиялық профилі. Ревматикалық ауруларды иммунологиялық тексерудің алгоритмі.
10. Ревматикалық ауруларды диагностикалау және бақылау үшін жаңа биомаркерлер: аурудың белсенділігін ерте диагностикалау және бақылау үшін қандай жаңа биомаркерлерді қолдануға болады?
11. Дәлелді медицина негізінде балалардағы ревматологиялық аурулардың фармакотерапиясының ерекшеліктері. Патогенетикалық тәсілдер. Жас ерекшеліктері.
12. Биологиялық емес және гендік-инженерлік БМАРП, балалардағы ревматикалық ауруларды емдеудегі Янус киназасының ингибиторлары. Артықшылықтары. Фармакологиялық әсерлер. Жанама әсерлері. Жас шектеулері.
13. Балалар ревматологиясындағы сәулелік бейнелеу.
14. Ювенильді идиопатиялық артрит. Жіктеу критерийлері. Патогенез.
15. Аурудың белсенділігі мен ЮИА терапиясының тиімділігінің халықаралық критерийлері.
16. Жүйелік ЮИА. Емхана. Дифференциалды диагностика.
17. Макрофагты белсендіру синдромы. Патогенез. Критерийлер. Емдеу алгоритмі.
18. Жүйелік ЮИА бар пациентті басқару менеджменті.
19. Олиго-полиартикулярлы ЮИА. Клиникалық көріністер және емдеу бойынша ұсыныстар.
20. Энтезит-ассоцирленген артрит. Клиникалық көріністер. Сакроилеит. Емдеу алгоритмі.
21. Псориатикалық артрит. Патогенез. Емхана. Басқару менеджменті.
22. ЮИА-ның буыннан тыс көріністері. Балалардағы увеит. Науқасты басқару алгоритмдері. Диспансерлеу.
23. Балалардағы ішектің қабыну аурулары. Диагностика және терапия менеджменті. Диета.
24. ЮИА-мен ауыратын науқастарды ГИБТ-те бақылау. Диспансерлеу. Вакцинация. ВТЭК сұрақтары.
25. Ювенильді спондилоартрит. Диагностика критерийлері. Клиникалық және сәулелік диагностика. Емдеу бойынша ұсыныстар.
26. Инфекциямен байланысты артрит. Этиологиясы. Патогенез. Жіктеу.
27. Остеопороз. Себептері. Жіктеу. Диагностикалық критерийлер. Терапия және алдын алу алгоритмі.
28. Д витаминінің балалардағы ревматикалық аурулардың патогенезі мен емдеуіндегі рөлі. Жетіспеушілік vit D. Этиология. Клиникалық көріністер. Терапия.

Д витаминінің жетіспеушілігі ревматикалық аурулардың дамуы мен ағымына қалай әсер етуі мүмкін?

29. Ревматикалық емес аурулардағы артропатиялар. Дәнекер тінінің дисплазиясы. Элерс- Данлос Синдромы. Марфан синдромы.

30. Жинақтау аурулары. Мукополисахаридоз кезіндегі артропатиялар.

31. Сүйек-шеміршек жүйесінің туа біткен аурулары бар тірек-қимыл аппаратының қабыну ауруларының дифференциалды диагностикасы. Остеохондродисплазия.

32. Балалардағы аутоқабыну аурулары мен синдромдар. АВЗ кезіндегі Иммунопатология. Жіктеу.

33. Балалардағы моногенді аутоқабыну аурулар. Жіктеу. Патогенез.

34. Мевалонаткиназа тапшылығы(MKD) / гипериммуноглобулин d синдромы (HIDS).

35. ФНО(TRAPS) рецепторымен байланысты аутоинфламациялық синдром клиникасы. Диагностика алгоритмі. Терапевтік стратегиялар.

36. PAPA синдромы және PSTPIP 1-мен байланысты қабыну ауруларының спектрі. Патогенез. Критерийлер. Емдеу тактикасы

37. Блау синдромы. Патогенез. Критерийлер. Емдеу тактикасы.

38. Интерлейкин-1 рецепторларының антагонист тапшылығы (DIRA). Патогенез. Критерийлер. Емдеу тактикасы

39. Интерлейкин-36 рецепторларының антагонист тапшылығы (DITRA) және жалпыланған пустулярлы псориаз. Патогенез. Критерийлер. Емдеу тактикасы

40. Криопиринмен ассоцирленген мерзімді синдромдар (CAPS). Патогенез. Критерийлер. Емдеу тактикасы

41. Отбасылық Жерорта теңізі безгегі. Патогенез. Критерийлер. Емдеу тактикасы.

42. I типті интерферонопатиялар. Патогенез. Критерийлер. Емдеу тактикасы

43. Созылмалы бактериялық емес остеомиелит. Патогенез. Критерийлер. Дифференциалды диагностика. Емдеу тактикасы .

44. Балалардағы алғашқы иммун тапшылығы. Жіктеу. Емхана. Диагностикалық Алгоритм және терапия тәсілдері.

45. Балалардағы жедел ревматикалық қызба. Емхана. Диагностика. Емдеу. Бициллиннің алдын алу.

46. Балалардағы ревматикалық жүрек ақаулары. Клиникалық және аспаптық диагностика. Емдеу. Жедел жүрек жеткіліксіздігі..

47. Созылмалы жүрек жеткіліксіздігі. Емдеу. Диспансерлеу.

48. Балалардағы жүйелі қызыл жегі. Патогенез. Диагностика критерийлері, аурудың белсенділігі. Лупус дағдарысы. Емдеу.

49. ЕАВ белсенділігін бағалау.

50. Люпус-нефрит. ЖБЗ. Жүргізу тактикасы. БСА.

51. Балалардағы антифосфолипидтік синдром. Патогенез. Диагностика. Бастапқы және қайталама. Тромбоздық және тромбоздық емес клиникалық көріністер. Апатты БФС. Диагностика.

52. Антикоагулянттық терапия. Мониторинг. Жас ерекшеліктері.

53. Ювенильді склеродермия. Патогенез. Жіктеу. Диагностика критерийлері. Терапевтік стратегиялар .

54. Жүйелік склеродерма. Диагностика мен емдеудің заманауи стратегиялары.

55. Overlap синдромы. Анықтама. Емхана. Емдеу.

56. Склеродермадағы өкпенің интерстициальды зақымдануы. Диагностика және емдеу алгоритмдері.
57. Қабыну миопатиялары. Ювенильді дерматополимиозит. Патогенез. Жіктеу. Бағалау және емдеу менеджменті.
58. Ювенильді дерматомиозит. Белсенділік және функционалдық қабілет критерийлері.
59. Қабыну миопатиясының дифференциалды диагностикасы.
60. Балалардағы дәнекер тінінің аралас аурулары. Клиникалық нұсқалар. Диагностика. Жеке терапия.
61. Балалардағы Шегрен синдромы. Патогенез. Балалардағы клиникалық ағымның ерекшеліктері. Диагностикалық критерийлер. Емдеу.
62. Балалық шақтағы жүйелік васкулиттердің ерекшеліктері: жіктелуі, негізгі диагностикалық және емдік принциптері.
63. Балалардағы шырышты лимфонулярлық синдром(Кавасаки синдромы / ауруы). Диагностика және емдеу критерийлері.
64. Кавасаки ауруы кезінде жүректің зақымдануы. Диагностика. Емдеу.
65. Спецификалық емес аортоартерит (Такаясу ауруы). Этиологиясы. Жіктеу. Клиникалық-анатомиялық нұсқалар. Диагностика және емдеу әдістері.
66. Түйіндік периартерит. Патогенез. Диагностика. Емдеу.
67. Полиангиитпен эозинофильді грануломатоз (Черджа-Строс)
68. Балалардағы Саркоидоз. Клиникалық-диагностикалық критерийлер. Емдеу.
69. IgA-васкулит (Шенлейн-Геноха). Этиологиясы. Патогенез. Клиникалық-диагностикалық тәсілдер.
70. IgA-нефрит. Жүргізу алгоритмдері. Экстракорпоральды әдістерді қолдану.
71. Тері лейкоцитокластикалық ангииті. Тері артериті. Оқшауланған қолқа. Емхана. Диагностика. Емдеу.
72. Орталық жүйке жүйесінің бастапқы васкулиті (ОЖЖ). Диагностика. Терапия.
73. Бехчет Ауруы. Балалардағы клиникалық көріністердің ерекшеліктері. Диагностика. Терапия.
74. Жұқпалы және жұқпалы емес аурулардың ревматикалық көріністері.
75. Макрофагты белсендіру синдромы. Этиологиясы, Жіктелуі. Патогенез. Ревматикалық аурулармен байланысты. Диагностикалық критерийлер және басқару алгоритмі.
76. Балалардағы панникулит. Патогенез. Дифференциалды диагностика. Терапия. Балалардағы түйіндік эритема. Этиологиясы. Диагностика. Емдеу.
77. Ревматикалық паранеопластикалық синдромдар. Патогенез. Емхана. Дифференциалды диагностика.
78. Балалар жасындағы ревматологиядағы қарқынды терапия. Сыни күйлер. Аутоиммундық дағдарыс. Тоқтату тактикасы.
79. Тромбоангитикалық синдром. Аспаптық-зертханалық диагностика алгоритмі.
80. Тромбангитикалық синдромның антикоагулянттық терапиясы. Мониторинг. Жас ерекшеліктері.
81. Жедел бүйрек үсті безінің жеткіліксіздігі. Этиологиясы. Диагностика. Емхана. Емдеу.

82. Балалардағы ревматикалық аурулар кезінде өкпенің зақымдануы. Диагностика. Жүргізу тактикасы.
83. Балалардағы ревматикалық ауруларға арналған биологиялық БМАРП .
84. Ревматикалық ауруларды емдеудің инновациялық әдістері: балалардағы ревматикалық ауруларды емдеуге арналған жаңа терапевтік тәсілдер мен препараттар қандай?
85. Балалардағы ревматикалық аурулардың психоәлеуметтік аспектілері: созылмалы аурулар балалардың психикалық денсаулығы мен әлеуметтік бейімделуіне қалай әсер етеді?
86. Ревматикалық аурулар және вакцинация: ревматикалық аурулар вакцинацияға иммундық жауапқа қалай әсер етеді және ревматикалық аурулары бар балаларды вакцинациялау үшін қандай ұсыныстар бар?
87. Балалардағы биологиялық препараттарды ұзақ мерзімді қолданудың тиімділігі мен қауіпсіздігі: биологиялық препараттарды қолданумен байланысты ұзақ мерзімді әсерлер мен қауіптер қандай?
88. Балалардағы жаңа қабынуға қарсы препараттардың тиімділігі мен қауіпсіздігі. Қандай жаңа препараттар әзірленуде және клиникалық сынақтардан өтуде? Жаңа препараттарды енгізудің халықаралық және ұлттық стандарттары. Клиникалық зерттеулер.
89. Ревматикалық аурулардың балалардың өсуі мен дамуына әсері: созылмалы қабыну процестері баланың физикалық дамуы мен өсуіне қалай әсер етуі мүмкін?
90. Ревматикалық аурулары бар жасөспірімдердегі репродуктивті денсаулық мәселелері: ревматикалық аурулар және оларды емдеу репродуктивті денсаулыққа қалай әсер етуі мүмкін?
91. Ревматикалық аурулары бар балалардағы өтпелі жастағы проблемалар: педиатриядан ересектерге арналған ревматологиялық көмекке қалай үздіксіз ауысуға болады?
92. Балалардағы ревматикалық ауруларды басқарудағы телемедицинаның рөлі: телемедицина мамандандырылған көмекке қол жетімділікті және пациенттердің жағдайын бақылауды қалай жақсартта алады?
93. Ревматикалық ауруларды ерте диагностикалаудың жаңа әдістерін зерттеу: балалардағы ревматикалық ауруларды ерте анықтауға қандай инновациялық әдістер мен технологиялар көмектесе алады?
94. Балалардағы ревматикалық ауруларды басқарудағы жаттығулар мен спорттық белсенділіктің рөлі: физикалық белсенділік пен оңалту бағдарламалары ревматикалық аурулары бар балалардың жағдайын қалай жақсартта алады?
95. Ревматикалық аурулары бар балаларды оңалтудың инновациялық әдістері: пациенттердің өмір сүру сапасын жақсарту үшін қандай жаңа тәсілдер мен технологиялар қолданылады?
96. Балалардағы ревматикалық аурулардың патогенезіндегі эндокриндік бұзылулардың рөлі: гормоналды теңгерімсіздік аурулардың дамуы мен ағымына қалай әсер етуі мүмкін?
97. Созылмалы ревматикалық аурулары бар балалардағы сәйкестік мәселелері. Балалар мен жасөспірімдерде емдеуді қалай жақсартуға болады?
98. Ревматикалық аурулары бар балалар мен олардың отбасыларына психологиялық қолдау. Психологиялық көмек балалар мен олардың отбасыларына созылмалы аурулармен күресуге қалай көмектесе алады?

99. Ревматикалық аурулардың балалардың өмір сапасына және әлеуметтік бейімделуіне әсері. Ревматикалық аурулары бар науқастардың өмір сүру сапасын бағалау. Шкалалар.

100. Балалар ревматологиясындағы жекелендірілген медицина: емдеудің жекелендірілген тәсілдері балалардағы терапия нәтижелерін қалай жақсартып алады?